

פניני תורה

זמני כניסת ויציאת השבת

שעון קיץ

פרשת במדבר

כניסת השבת : 7:18

צאת השבת: 8:24

רבינו תם: 9:08

ד' סיון תשפ"ה

פרשת השבוע: במדבר - הפטרה: והיה מספר (הושע ב) אבות פרק ו

נערך בס"ד ובזכות הרבים ע"י הרב משה דיין נ"י

מאמר בפרשה

חז"ל במדרש (תנחומא במדבר - פרק ו) דרשו על הפסוק "וידבר ה' אל משה במדבר סיני". ולמה "במדבר סיני"? מכאן שנו רבותינו בשלשה דברים נתנה התורה באש ובמים ובמדבר. באש שנאמר "והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה' באש". במים שנאמר "ה' בצאתך משעיר בצעדך.. גם עבים נטפו מים". במדבר שנאמר "במדבר סיני". ולמה נתנה בשלשה דברים אלו לומר לך מה דברים הללו חנים לכל באי עולם אף התורה חנים לכל באי עולם. ע"כ.

המפרשים שואלים כיון שהמדרש מסביר שהתורה נתנה בג' דברים אלו להורות שהתורה היא כהפקר ונחלת הכל, וכל הרוצה לזכות בכתר תורה יבוא ויזכה, א"כ מספיק שתנתן באחד מהם ולמה צריך שתנתן בשלושה דברים אלו.

המהר"ל מבאר שיש כאן כוונה עמוקה. הנה אמרו חז"ל (ביומא דף ל"ה ע"ב) עני ועשיר ורשע באים לדין לפני הקב"ה. אומרים לעני, מפני מה לא עסקת בתורה. אם אומר, עני הייתי וטרוד במזונותי. אומרים לו, כלום היית עני יותר מהלל הזקן? אומרים לעשיר, מפני מה לא עסקת בתורה. אם אומר, עשיר הייתי וטרוד בנכסי. אומרים לו, כלום היית עשיר יותר מר' אליעזר בן חרסום? שואלים לרשע, מפני מה לא עסקת בתורה. אם אומר, נאה הייתי וטרוד ביצרי. אומרים לו, כלום היית נאה מיוסף הצדיק? נמצא הלל מחייב את העניים, ר' אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים ויוסף הצדיק מחייב את הרשעים. ע"כ:

דברי חז"ל אלו הם מאירים לנו את דברי המדרש שהתורה ניתנה במים, באש ובמדבר. ללמדנו שלא יבוא העשיר עם איזה תירוץ שאני טרוד בנכסי ולכן אינני יכול ללמוד תורה. שלכך התורה נתנה במים, ללמד שאין סתירה בין 'המים' שזו מקור פרנסה, לבין התורה, ואדרבה התורה נתנה במים, לומר גם כשיש לך את המים שהם מביאים פרנסה ושפע לעולם, עדיין זקוק אתה ללמוד תורה ולא תחסר לך פרנסתך. וכן העני לא יוכל לפטור עצמו כי הוא טרוד במזונותיו שאין לו מה לאכול, שהרי התורה נתנה במדבר מקום שאין בו שום אפשרות לפרנסה, ועם כל זאת בני ישראל למדו את התורה כי הקב"ה עזר להם ולא חסרו דבר, כך גם לכל איש ואיש אף שטרוד בהשגת מזונותיו צריך למצוא את הזמן ללמוד תורה.

גם הרשע שבוערת בו אש התאוה לא יוכל לפטור עצמו מלימוד התורה, כי אש התאוה בוערת בו, ואין מוחו פנוי ללמוד תורה, כי התורה נתנה באש, ויש בכוחה לפרק ולהסיר את כל המחשבות המפריעות וטרדות את מוחו, וכך אמרו חז"ל (קידושין ל' ע"ב, סוכה נב ע"ב) אם פגע בדך מנוול זה משכחו לבית המדרש אם ברזל הוא מתפוצץ שנאמר "הלא כה דברי כאש נאום ה' וכפטיש יפוצץ סלע". ואש התורה תכבה את אש התאוה.

השל"ה שואל מדוע היה מקום להתחשבות בטענות אלו עד שהוצרכו להביא להם הוכחות מהלל הזקן ויוסף הצדיק ור' אלעזר בן חרסום. ומבאר השל"ה כי אנשים אלו באים עם כח של טענה שהעוסק במצוה פטור מן המצוה (גמ' סוכה כה ע"א). וכיון שהעשיר עוסק במצוה שהוא דואג לפרנס בכספו לומדי תורה וגומל חסד עם עניים וכל מיני נצרכים לכן יש מקום להתחשב בו שאין הוא מחוייב בלימוד התורה. וכך גם טענת העני כיון שהוא דואג לפרנס את בני ביתו שבזה הוא גומל עימם חסד, פטור הוא מלימוד התורה. וכך גם אותו אדם שיש לו יצר הרע לחטוא הוא חושב שכיון שהוא עוסק כל הזמן בהתמודדות איך להתגבר על היצר הרע הזה. אזי הוא פטור מלימוד התורה.

לכן הביאו להם חז"ל שאין בטענות אלו ממש. כי עם כל זאת יכול כל אדם למצוא לעצמו את הזמן הנכון והמתאים לו ללימוד תורה. גם יוסף במצרים שהיה בבית פוטיפר והיו לו שם כל מיני פיתויים מצא לנכון לחזק את עצמו בלימוד התורה. גם הלל הזקן שעבד קשה לפרנסתו וכפי שהגמ' מתארת את הקשיים שהיו מנת חלקו עם כל זאת לא מנע עצמו מבית המדרש. וגם ר' אלעזר בן חרסום העשיר הגדול שבודאי תמך באלפי אנשים מצא לעצמו את הזמן ולמד תורה והניח לאנשים אחרים לנהל את עסקיו.

אהרן שמספר את סיפורו מקדים באומרו אני רוצה להודיע מראש שהסיפור שלי אינו עוד אחד מאותם סיפורים של ישועות מעל הטבע, או ניסים מרגשים, בסיפור שלי "לא הכל התהפך לטוב בזכות ההודאה" ואני חושב שבכל זאת יש בו חיזוק גדול.

לצערי לא נולדתי למשפחה שומרת תורה ומצוות, הוריי אמנם שומרי מסורת אך הקשר שלי לדת וליהדות היה אפסי ביותר. הייתי מרוכז כולי בלימודי משפטים באוניברסיטת ת"א. עד גיל 28 הייתי תלמיד מצטיין, ובשנת ההתמחות שלי הגעתי לאחד ממשרדי העו"ד החשובים ביותר בעיר. החדות הנחישות וההתמדה שבי סייעו לי להצליח בכמה תיקים חשובים, עד שבזמן קצר הפכתי להיות שותף במשרד בו עבדתי. גם ההצלחה והשפע הכלכלי לא איחרו לבוא.

בטעות (אף שאין טעות) נקלעתי פעם אחת לשיעור של רב בבניין המשרד, הוקסמתי והמשכתי להגיע באופן קבוע, הצצתי ונפגעתי. תוך זמן קצר נרשמתי לסמינר ליהדות, התחלתי להניח תפילין לשמור שבת ובהדרגה התחזקתי בשמירת תורה ומצוות. ואז החלטתי בנחישות לקחת חופש מהכל עזבתי את הדירה הנוחה בתל אביב, עזבתי את המשרד, ועליתי לישיבה קדושה בשכונה צפונית בירושלים. הוקסמתי משיעורי התורה מנושא עבודת המידות בין הבחורים. נשמתי הרגישה לראשונה כאן טוב לי. אך בנושא אחד הרגשתי חושך מוחלט 'בלימוד הגמרא'. רבני הישיבה אמרו לי לתת עוד זמן וזה יפתח ויסתדר, אך השנים עברו ושום דבר לא נפתח. לא משנה כמה חברותות החלפתי, כמה תפילות נשאתי לבורא עולם כמה התחננתי, כל פעם שפתחתי את הגמרא 'חושך מצרים' לא מבין מימיני ומשמאלי.

התחננתי בשעטו"מ בגיל 30 והקמנו ביתנו בשכונת רמות בירושלים. נולד לנו בן, ואח"כ בת ב"ה, שנה אחרי שנה עברה אך לא הרגשתי מרוצה. חזרתי בתשובה ואני לא באמת שמח בפנים, "מה יהיה עם לימוד הגמרא?!" מדי כמה חודשים ניסיתי לחפש ישועה, להתייעץ עם איזה רב פלוני, או עם צדיק גדול כזה או אחר, למה לא נפתח לי הראש בלימוד? שאלתי בייאוש, אך תשובות לא קיבלתי, רק תסכול שהולך ומעמיק יותר ויותר עם הזמן.

כמה שנים אחרי החתונה חבר טוב חשף אותי לנושא של "ההודיה להקב"ה", צריך להודות על הכל, גם על מה שלא הולך אמר לי. למרות שהיה לי קשה לקבל דבריו, ה' עושה לנו רק טוב, צריך רק להודות, זה נותן כוח להמשיך. הוא נתן לי ספרים ודיסקים מחזקים, שהנושא המרכזי הוא איך לקבל מאורעות החיים בהודיה באמונה שכל מה שה' עושה זה לטובה, אפילו כשהכל נראה שחור.

לא אלאה אתכם בפרטים רבים, היו לי תקופות לא פשוטות בכלל, היו רגעים שרציתי לעזוב את הכולל ולברוח, לא משנה לאן. היו רגעים שהפניתי את כל כאבי ומצוקתי לה' "מה חטאתי בורא עולם?" איך זה שהייתי עורך דין כה מוצלח, אך גמרא איני יודע לפתוח? פעם אחת אחרי בין הזמנים של פסח חזרתי לכולל אחרי תפילות מרובות והפצרות ותחינות שביקשתי מה' שלפחות לא אכעס מהמצב. קיבלתי חברותא חדשה, שעתיים הבטתי בו וכל מה שאמר נראה היה לי כמו סינית או יפנית.

ליבי התחמם עד לבעירה גדולה, אני לא יכול להשאר פה יותר החלטתי בתוכי, קמתי ממקומי יצאתי מבניין הכולל, הלכתי מהר בלי לדעת בכלל לאן, לא עצרתי לחשוב, והנה מצאתי את עצמי בקצה השכונה קרוב לצוק ממנו נשקפת כל ירושלים. היה זה שעת ערב והכל סביבי מוקף אורות של נופי ירושלים היפהפיים, רוח נעימה נשבה על פני. ידעתי שאני רוצה לבקש מהבורא, אך לא היה לי מושג מה אני הולך לומר.

ואז יצאו ממני המילים כמו מעצמן "רבש"ע, תודה" הפתעתי את עצמי, "נכון שלא ציפית שזה מה שאומר לך, עכשיו במצב סופני כמו שאני חש עכשיו, אבל תודה, באמת אני לא מבין כלום, לא יודע למה שוב ושוב אני מגיע לקיר בטון הזה, לקושי ולביזיון הזה, אבל אני יודע שכל מה שאתה עושה זה לטובתי, תודה, תודה, תודה, תודה שאני לא מבין כלום, תודה שלא הולך לי בלימוד, תודה שכבר שנים שום דבר לא נפתח לי, תודה על הקושי, תודה על הכאב".

הפעם הרגשתי תחושה שונה עולה ומתפשטת בי, תחושת קירבה לבורא עולם כמו שמעולם לא חשתי. נשאתי עיניים לשמים והמשכתי דיבורי, אינני יודע מאיפה הגיעו לפי המילים הבאות. "בורא עולם תראה כמה אברכים מצויינים יש לך בכל הארץ, ובכל העולם, בישיבות הכי טובות, כמה תלמידי חכמים יש לך, כמה גאונים יש לך, אינסוף. אבל תראה לי אחד כמוני שכבר כל כך הרבה שנים נלחם להבין דף גמרא, ואפילו כשהוא לא מבין כלום הוא אומר לך תודה?".

כשאמרתי המילים הללו חיוך התפשט בי, חיוך שהפך לצחוק מתגלגל, והקלה עצומה שם על הצוק שבקצה השכונה. בשעת ערב מאוחרת באוויר הפתוח עם הרוח הקרירה, שאולי אזכה לדבר מה. למחרת היום מעט לפני ל"ג בעומר החלטתי שאני מודה על כל מה שאצליח להבין בלימודי ויהי מה. ולהפתעתי הרגשתי לראשונה בחיי שהפעם זכיתי בכוח התודה לקבל באמת את התורה, התחלתי להבין משהו, כמובן שהודיתי בכל לב. וכיום אני כבר מסיים הוצאת קונטרס בסוגיות הנלמדות אצלנו במסכת שבת. "עבורי זוהי קבלת התורה של ממש". (מוסף שב"ק מקץ תשע"ז).

מדיני ומנהגי חג השבועות

א] בליל חג השבועות מאחרים להתפלל תפילת ערבית עד אחר צאת הכוכבים. הטעם: כדי לקיים את הנאמר "שבע שבתות תמימות תהיינה" לכן יש להמתין עד שיסתיימו ויושלמו מ"ט הימים ותהיינה "שבע שבתות תמימות". (ט"ז ס' תצד). אמנם כף החיים (ס"ק א) הביא שהשל"ה (דף קע"ט ע"ב) כתב דאין צריך לזוהר רק בקידוש, אבל מה שמתפללים מבעוד יום אינו כלום. ועל כן מי שאי אפשר לו לאחר בתפילה, מכל מקום לא יקדש עד שיהיה לילה ודאי.

ב] בליל חג השבועות נוהגים להשאר ערים כל הלילה ולעסוק בתורה. הטעם: כי בקבלת התורה נאמר: "ויוצא משה את העם לקראת האלקים מן המחנה". ומבואר בחז"ל שלמרות שכבר בראש חודש סיון נאמר לעם מתי יקבלו את התורה, וכבר נקבעו "שלושת ימי הגבלה" - בכל זאת העם היה שקוע בתרדמה בליל ו' בסיון, ומשה רבינו נזקק להעירם משנתם ולהוציאם מן המחנה למרגלות ההר לפיכך כדי לתקן את אורת השאננות שפשתה בעם, ואת חוסר הדריכות שאפיינה אותם לקראת קבלת התורה. לפיכך נוהגים ליחד את ליל חג השבועות כולו ללימוד התורה. (מג"א ס' תצד). ויזהרו שלא לדבר בדברים בטלים, גם יזהרו שלא להתנמנם כי רבינו האר"י ז"ל החמיר מאוד בענין השינה בליל שבועות. (בא"ח ה"ג. משנ"ב ס"ק א. וכה"ח ס"ק לז).

ג] במקום שמגישים לפני הלומדים מיני מאכל ומשקה, אם בדעתו לאכול ולשתות מכל מה שיביאו לו, מברך בפעם הראשונה ברכה ראשונה ואין צריך לברך כל פעם מחדש. אבל אם אין בדעתו לאכול מכל מה שיביאו לפניו, נמצא שכל פעם הוא נמלך מחדש, יברך גם בפעם השניה. וכל זה כשלא יצא מחוץ לבית כנסת, אבל אם יצא מהבית כנסת וחזר צריך לברך שוב ברכה ראשונה. (או"צ ב פ"ב הי"ז).

ד] אחר חצות לילה יכול לברך כל ברכות השחר, חוץ מברכת התורה שאותה יברך רק לאחר עלות השחר, וכן לא יברך על נטילת ידיים, מיהו ברכת אשר יצר נהגו להכנס להתפנות כדי להסמיך לה את ברכת "אלהי נשמה". (כה"ח ס' מו' ס"ק מט) וכל זה אם לא ישן בתחילת הלילה, אבל אם ישן בתחילת הלילה שינת קבע על מיטתו, ואח"כ קם ללמוד, יברך כל הברכות עד סוף ברכת התורה אחר חצות, ובבוקר לא יברך. (שם).

ה]. נהגו לאכול בחג השבועות מאכלי חלב. וגם נהגו לאכול דבש אך צריך להזהר שלא יאכלו בסעודה אחת חלב ובשר. וטוב שיאכלו תחילה מאכלי חלב עם דבש. ואם אוכל עם לחם יברכו ברכת המזון ואחר כשעה יעשו עיקר הסעודה בבשר ויין. (רמ"א ס' תצד סעיף ג. כה"ח ס"ק ס, סא).

ו]. העושים קידוש בבוקר אחר התפילה ואוכלים מעט מזונות והולכים לנוח, ולאחר כמה שעות אוכלים את סעודת החג. יש להקפיד על ב' דברים. א), לאכול לפחות שיעור 'כזית' מזונות מהבצק [בלי צירוף המילוי]. כי רק על ידי אכילת מזונות בשיעור כזית נחשב להם לקידוש במקום סעודה. (שו"ע ס' רע"ג ס"ה. וחזו"ע ברכות דף קצ). ב) לעשות את סעודת החג לכתחילה קודם חצות היום. (אור לציון ח"ג פ' יח' בהערה יא) ז]. נכון ללמוד התהילים ביום חג השבועות כי הוא יום מנוחתו של דוד המלך ע"ה. (כה"ח ס' תצב לד. בא"ח ו).

פרפראות בפרשה ולחג שבועות

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי...

בשו"ע (סי' תכ"ח ס"ד) כותב: ולעולם קורין פרשת במדבר סיני קודם עצרת, (לפני חג שבועות). ע"כ. ושאלו המפרשים מה הטעם שאנו קורין פרשת במדבר דוקא קודם חג השבועות. בספר 'דרש משה' מבאר הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל: שיש אנשים שאומרים לעצמם שאפילו אם נעסוק בתורה, לא נגיע למדריגות גדולות בתורה, ולכן הם מתעצלים בתורה. לשם כך באו חז"ל ותקנו לנו לקרוא קודם חג השבועות את 'פרשת במדבר' שיש בה כל הפקודים, ללמד שכל איש ישראלי בין קטן ובין גדול נמנה בפני עצמו, כיון שכל אדם מישראל יש לו חשיבות וערך, ועל ידי זה יזכה לקבלת התורה בחג השבועות. (דרש משה).

וְהַלֹּאִים יִזְנוּ סָבִיב לְמִשְׁכַּן הָעֵדוּת... וְשָׁמְרוּ הַלֹּאִים אֶת מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן הָעֵדוּת:

שמירת הלויים סביב למשכן: האבן עזרא כותב ושמרו הלויים - מצוה עליהם לשמור המשכן. ע"כ. והרמב"ן מוסיף עוד: וטעם "ושמרו הלויים את משמרת משכן העדות", שישמרו אותו בלילה וילכו סביב המשכן, כמו שאמרו (ספרי קרח קטז) הכהנים שומרים מבפנים והלויים מבחוץ, והם כולם כשומרים לראש המלך. ע"כ. בספר 'אבני אזל' שואל: הרי הלויים נפקדו 'מבן חודש ומעלה' ועם זה נועדו להיות "שומרי משמרת הקודש", מה שמירה איפוא יכול לשמור תינוק בן חודש ימים?

ומבאר: שמכאן אנחנו למדים כי השמירה מסביב למשכן לא היתה באופן חומרי, אלא רוחני בלבד. לא בכוחם הגופני שמרו הלויים על המשכן, כי אם בקדושתם ורמתם הרוחנית, ובסגולות אלה היה בן - לויים מחונן מיד עם צאתו לאויר העולם. טעות היא בידי אלה הסבורים, כי אפשר לשמור על נכסי האומה הישראלית בכח ושלטון בלבד. רק קדושתם של השומרים וכוחם הרוחני עשויים להגן ולשמור מכל רע - "אם ה' לא ישמר עיר שוא שוקד שומר". (אבני אזל הובא במעיינה של תורה)

וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ:

המפרשים שואלים מדוע נזכר בפסוק פעמיים עשייה. עוד שואלים הרי בני ישראל לא עשו כלום אלא הלווים עשו. ומדוע מייחס הכתוב עשייה לבני ישראל.

התומך בעושה המצוה כעושה המצוה: בספר 'נחלת יעקב' מבאר הגאון מליסא זצ"ל שבא להשמיענו דאף שעיקר העשייה של הציווי בפועל הוא ללוים, ונראה שאין לישראל חלק בעשיית הלויים מצוה זו. אבל באמת כיון שהישראל יחזיקו את הלויים בממונם בתרומות ובמעשרות, לכן תתייחס עשיית הלויים גם לעשיית ישראל. ולזה כתוב "ויעשו בני ישראל" כלומר שנחשב עשייה זו גם לישראל על כל אשר צוה ה'. ולזה סיים בכפל, שנחשב מעשה האחד לשני עשיות ללוים ולישראל. (נחלת יעקב)

בענין זה יש להביא כאן מעשה פחות מפורסם כפי שהובא בחוברת קול התורה ע"י הרב חיים נתן הלפרין (ממנשסטר) מעשה נורא ששמעתי ממנו"ח הרה"ג ר' יצחק פולק שליט"א (דומו"צ באנטווערפן יצ"ו) שאירע כאשר למד בבחרותו אצל הגר"ש רוזובסקי זצ"ל (בסוף ימיו) בישיבת פונוביז'. המנהג בישיבה הוא כאשר נפטרו תורמים של הישיבה, היו הלויים עוברים דרך הישיבה ואחד מן הרמ"ם היה יורד לכבד את הנפטר. פעם ירד הגאון ר' שמואל רוזובסקי ביחד עם איזה בחורים ללוות את אחד התורמים, כאשר עלו שוב הבחורים אחרי הלוייה, שמע מו"ח מהם מה שסיפר הגר"ש דבר נורא: שאתמול בלילה הוא נרדם עם קושיא, ופלוני התורם של הישיבה נתגלה לו בחלום וישב לו הענין, והיה זאת לפלא בעיניו מה שפלוני הגיע לו בחלום לתרץ הקושיא. וכאשר שמע היום שפלוני נפטר נתיישב לו הענין, כי הלה תרם לישיבה ובתורת "זבולון" קיבל מיד חלקו של תורת יששכר, והיה בכחו ליישב הקושיא. והדברים נפלאים ומעוררים מאד ליקח חלק בהחזקת תורה"ק ובהדפסת ספרים. והוסיף עוד הרב הלפרין בהיותו באנטווערפן לחג הפסח (תש"פ) פגשתי בהר"ר מרדכי רוטנברג שליט"א ואמר לי שגם הוא למד בבחרותו בישיבת פונוביז' וידע ממעשה זה, והוסיף לי פרטים נוספים שאמר הגר"ש רוזובסקי זצ"ל שנתקשה בביאור דברי הרמב"ם וכאשר עמד משינתו אמר שהבין אשר הבעה"ב שגילה לו בחלומו לא היה עוד בהאי עלמא. (חוברת קול התורה פט' התש"פ)

טעמים לאכילת מאכלי חלב בחג שבועות: בחג השבועות נמשה משה רבינו מן היאור, שהרי הוא נולד בז' באדר והצפינו אותו שלושה ירחים עד ו' בסיון, ובאותו יום מצאה אותו בת פרעה בתיבה ונתנה אותו לאימו להנקה לפי שמשוה סירב לינוק מאישה נוכרית. לכן מזכירים זכות זו של משה רבנו שסירב לינוק מאישה נוכרית על ידי אכילת מאכלי חלב בחג השבועות. (אלף כתב)

בספר תורת חיים מביא את דברי המדרש (תהילים רבה) בג' מקומות נתווכחו המלאכים עם הקב"ה. א-בשעה שבא לברוא את האדם לפניו וכו', ב- ובשעה שבא ליתן תורה לישראל אמרו לפניו וכו'. ג- ובשעה שעשו את העגל שמחו מלאכי השרת אמרו עכשיו תחזור התורה אלינו, אמרו לפניו וכו' אמר להן הקב"ה כל הפעמים קטרגתם עליהם ואתם בשעה שבאתם אל אברהם האם לא אכלתם בשר וחלב? שהרי כתוב "ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה.. ויאכלו". ואילו תינוק של ישראל אינו אוכל בשר וחלב ביחד, מיד הלכו להם בפחי נפש. ע"כ. ומוסיף הרב אפשר שמטעם זה נוהגין לאכול מאכלי חלב ביום מתן תורה, ואחר כך אוכלים בשר, כדי שיראו המלאכים מה שאנחנו נזהרים יפה במצות בשר בחלב, לאכול חלב תחילה, ואחר כך בשר ע"י קינוח והדחה, ושאר אזהרות, ועל ידי כן אין להם מקום לקטרג עלינו ביום מתן תורה. (תורת חיים בבא מציעא דף פו עמוד ב)

טעם נוסף כתב הגאון רבי אברהם אבלי (אבד"ק ווילנא בעל באר אברהם) לפי שדוד המלך מת בעצרת והיו כל ישראל אוננים והקריבו למחרת, כי אנינות של מלך ונשיא אינו אלא יום אחד, והגם שאין אנינות ביו"ט, מ"מ בנשיא שכל ישראל אוננים עליו חל אפי' ברגל. וידוע שהאונן אסור לאכול בשר ולשתות יין, א"כ היו כל ישראל אסורים אז בחג שבועות בבשר ויין, והצרכו לאכול מאכלי חלב, ולכן נוהגין לאכול מאכלי חלב לזכור מיתת דוד המלך ע"ה שמת בעצרת. (טעם זה כתב גם בשו"ת שם משמעון ח"ב סי' ד) טבעו של חלב שהוא מתקיים ואינו מתקלקל רק בכלים שפלים ככלי חרס, אבל אם נאכסן אותו בכלי כסף או זהב הוא יחמיץ מיד. וזהו שמרמז לנו באכילת חלב שגם התורה אינה מתקיימת אלא אצל היהודים שחיים בפשטות ובבני עניים. (זיו המנהגים)

טעם לאכילת דבש וחלב בחג שבועות: כותב הרב צבי הירש פרבר. התורה נמשלה לדבש וחלב. והרמז בזה כך: 'הדבש' מיוצר ע"י שהדבורה הולכת לכל מיני פרחים ומוצצת את הצוף מהם. ואילו ה'חלב' נוצר ממה שהפרה בעצמה אוכלת. ובא הרמז שבתורה האדם צריך ב' דברים א) להרחיב ידיעותיו שיהיה בקי בתורה, כדוגמת הדבש הנלקט מכמה מקומות. ב) צריך גם להעמיק ולהתבונן בעומק שכלו ולחדש חידושים מעצמו בתורה כדוגמת החלב. ולכן אוכלים בשבועות דבש וחלב. (ילקוט דברי אסף).